

Magdalena Jaworska*
Adrian Kuchta**

WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA MIĘDZY POLSKĄ I WYBRANYMI KRAJAMI AMERYKI POŁUDNIOWEJ W LATACH 2006–2013

WPROWADZENIE

Globalizacja i międzynarodowy podział pracy wymusza na państwach aktywny udział we współpracy gospodarczej¹ z partnerami z całego globu. Rozwijanie partnerstwa stanowi ważny czynnik w realizacji celów ekonomicznych, w zwiększaniu dobrobytu oraz zadowolenia społecznego krajów. Służy temu między innymi współpraca w zakresie wymiany handlowej, przepływ kapitału w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych, transfer usług, a także wiedzy w formie wymiany doświadczeń, wyników badań i szkolenia młodzieży. W efekcie przyczynia się to do kreacji mniej lub bardziej stabilnych powiązań ekonomicznych między rosnącą liczbą aktorów², którzy

* Magdalena Jaworska – dr, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wydział Ekonomiczno-Społeczny, jaworska@up.poznan.pl

** Adrian Kuchta – mgr, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wydział Ekonomiczno-Społeczny, adrian.kuchta@gmail.com

¹ Współpraca gospodarcza państw, nazywana również polityką współpracy z zagranicą, to kształtowanie – za pomocą środków pośrednich i bezpośrednich – stosunków ekonomicznych z zagranicą. Do współpracy tej zalicza się: wymianę towarową, wymianę usług oraz obroty kapitałowe.

² Podmioty krajowe – przedsiębiorstwa krajowe, instytucje i organizacje państwowe, organy rządu; oraz podmioty międzynarodowe i transnarodowe, tj.: przedsiębiorstwa międzynarodowe i transnarodowe, organizacje międzynarodowe, międzynarodowe i ponadnarodowe instytucje integracyjne. W. Kalita, *Współpraca gospodarcza z zagranicą jako czynnik zwiększania spójności gospodarki światowej*, [w:] M.G. Woźniak (red.), *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy w kontekście spójności społeczno-ekono-*

coraz aktywniej wchodzą w nowe układy handlowe, produkcyjne, inwestycyjne, techniczne, walutowo-finansowe, instytucjonalne itp. Ich zaangażowanie w rozwijanie współpracy gospodarczej zazwyczaj stanowi element ogólnego procesu tworzenia struktur gospodarczych komplementarnych wobec innych krajów, czy wobec innych typów podmiotów występujących współcześnie³. W tym kontekście interesująca jest kooperacja Polski z krajami Ameryki Południowej. Z racji położenia geograficznego, a zatem i odmiennych możliwości uprawowych, hodowlanych, wydobywczych i produkcyjnych, należy zakładać, że powiązania pomiędzy tymi państwami w dużej mierze powinny mieć charakter uzupełniający i wspierający. Jakie są rzeczywiste podstawy współdziałania, jaki charakter miała i może mieć współpraca gospodarcza Polski z krajami Ameryki Południowej i jakie były kierunki jej rozwoju, to pytania badawcze stojące u podstaw niniejszego opracowania.

Głównym jego celem jest zbadanie tendencji w rozwoju współpracy gospodarczej Polski z wybranymi krajami Ameryki Południowej w latach 2006–2013. Jego realizacji posłużyło przedstawienie wybranych krajów, określenie podstaw ich współdziałania, przegląd umów międzynarodowych i ocena ich wpływu na konsolidacje badanych gospodarek, a przede wszystkim przeprowadzenie analizy współpracy handlowej w badanych latach oraz określenie kierunku integracji gospodarczej badanych krajów.

1. MATERIAŁ I METODYKA BADAŃ

Realizacji celu posłużyła analiza empiryczna *ex post* (2006–2012) handlu zagranicznego badanych krajów, z wykorzystaniem wybranych metod statystycznych oraz wskaźników pozwalających dokonać oceny zaangażowania krajów w wymianę handlową takich jak:

- Trade Coverage (*TC*) – odzwierciedla stopień pokrycia krajowego importu (*Im*) przez krajowy eksport (*Ex*), pomaga on określić, czy dany kraj posiada względną wewnętrzną przewagę nad partnerami. Formuła: $TC = Ex/Im * 100$;
- Terms of trade (*ToT*) – pokazuje relacje zmiany indeksu cen w eksporcie (*Pex*) do zmiany indeksu cen w imporcie danego kraju (*Pim*), umożliwia

micznej, Zeszyt Nr 13, Uniwersytet Rzeszowski, Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, Rzeszów 2008, s. 244, [online] <http://www.univ.rzeszow.pl/pliki/Zeszyt13/21.pdf> [dostęp: 09.11.2016].

³ *Ibidem*, s. 247.

badanie zmian relacji cen mających miejsce w handlu międzynarodowym.

Formuła: $ToT = (Pex_{(t)}Pex_{(t-1)})/(Pim_{(t)}Pim_{(t-1)})$;

- Indeks handlu wewnątrzgałęziowego Grubela-Lloyda ($GLli$) – wyraża stosunek wymiany wewnątrzgałęziowej (I) do całości handlu mającego miejsce w obrębie i -tej gałęzi, gdzie x_i oraz m_i to odpowiednio wartości eksportu i importu. Formuła: $GLli = 1 - (|x_i - m_i|)/(x_i + m_i)$.

Podstawowe źródło danych stanowiły raporty Ministerstwa Gospodarki i Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Ambasady Rzeczypospolitej Polski w Sao Paulo i Buenos Aires.

2. UWARUNKOWANIA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ POLSKI, BRAZYLII, ARGENTYNY I CHILE

Polska leży w Europie Środkowej, nad Morzem Bałtyckim, i zamieszkuje ją 38 511 800 osób⁴. Jest dziewiątym co do wielkości krajem europejskim o łącznej powierzchni wynoszącej 312 685 km², ma zatem znaczący potencjał terytorialny, ludnościowy, a także, biorąc pod uwagę dynamikę PKB, zwiększający się potencjał gospodarczy⁵. Kraj ten należy do czołówki światowych producentów wielu towarów przemysłowych, zarówno podstawowych surowców, jak i towarów przetworzonych. W pierwszej dziesiątce lokuje się w produkcji: miedzi rafinowanej, siarki, węgla kamiennego i brunatnego oraz odbiorników telewizyjnych; w drugiej natomiast w produkcji: kwasu siarkowego, stali surowej i energii elektrycznej. Przemysł generuje 1/3 PKB Polski i jest w nim zatrudnionych nieco ponad 30% ogółu pracujących⁶ (por. rys. 1). Polska jest również wiodącym producentem niektórych artykułów rolno-żywnościowych, tj. żyta (dostarcza około 1/4 jego światowej produkcji), owsa, ziemniaków, buraków cukrowych i trzody chlewnej. W drugiej dziesiątce światowych producentów lokuje się w produkcji jęczmienia, pszenicy, cukru, mięsa oraz mleka krowiego i jaj kurzych⁷. Głównymi kontrahentami Polski są kraje europejskie, jak: Niemcy, Rosja, Włochy czy Francja. Ważną rolę w stosunkach gospodarczych z Polską odgrywiają Chiny, które zajmują trzecie

⁴ GUS: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań w Polsce w 2011 roku [online] <http://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/> [dostęp: 22.12.2014].

⁵ Ministerstwo Gospodarki: *Polska Twój Partner Gospodarczy*. Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa 2007, s. 12.

⁶ Na podstawie: *Pracujący w rolnictwie, przemyśle i usługach* [online] <http://rynekpracy.org/x/989321> [dostęp: 23.12.2014].

⁷ Ministerstwo Gospodarki: *Polska Twój Partner Gospodarczy...*, op. cit., s. 12.

miejsce w wartości produktów importowanych do Polski⁸. Towary najczęściej sprowadzane to: maszyny i urządzenia, metale nieszlachetne i artykuły z nich wytworzone oraz takie surowce, jak gaz.

Brazylia to największe państwo Ameryki Południowej, o łącznej powierzchni 8 514 877 km², zamieszkiwane przez 190 732 694 osób⁹. Jest krajem przemysłowo-rolniczym, jedną z najlepiej rozwiniętych gospodarek w Ameryce Południowej. Wyróżnia ją bogactwo w surowce mineralne. W Brazylii wydobywa się ropę naftową, gaz ziemny, węgiel kamienny, rudy żelaza, manganu, niklu, chromu, cynku, miedzi, cyny, ołowiu, boksyt, złoto, kamienie szlachetne, sól kamienną, czy rudy uranu¹⁰. Wiodącymi gałęziami są: przemysł spożywczy, włókienniczy, hutnictwo żelaza i innych metali, przemysł metalurgiczny, środków transportu, elektrotechniczny, cementowy, chemiczny, rafineryjny i celulozowo-papierniczy. W gospodarce Brazylii ważną rolę odgrywa również rolnictwo, w którym zatrudnienie znajduje 15,7% wszystkich pracujących¹¹ (por. rys. 1). Jego podstawą jest uprawa plantacyjna i hodowla zwierząt¹². Pod względem zbiorów Brazylia w wielu przypadkach plasuje się w pierwszej trójce światowej uprawy, są to między innymi: banany, bawełna, trzcina cukrowa, kawa, kukurydza, maniok, fasola, soja, agawa sizalowa¹³. Soja i kawa, a także środki transportu, ruda żelaza i obuwie należą do najważniejszych towarów eksportowych. Produkty te sprzedawane są głównie do: Chin (17% całości eksportu), Stanów Zjednoczonych (11,1%), Argentyny (7,4%) i Holandii (6,2%). Najczęściej kupowanymi z zagranicy towarami są: maszyny,

⁸ Ranking 10 największych importerów Polski w 2013 roku: Niemcy 20,3% ogółu importu, Rosja 14,3%, Chiny 10,1%, Włochy 4,5%, Francja i Czechy po 3,7%, Holandia 3,6%, Stany Zjednoczone 2,6%, Korea Południowa i Wielka Brytania po 2,3%, [online] <http://forsal.pl/> [dostęp: 03.11.2014].

⁹ The World Factbook: *Brazil* [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html> [dostęp: 04.11.2014] oraz Brazylijski Instytut Geografii i Statystyki: Spis Powszechny w Brazylii w 2010 roku [online] <http://ibge.gov.br/home/default.php> [dostęp: 05.12.2014].

¹⁰ Przemysł przetwórczy skoncentrowany jest głównie w południowo-wschodniej i południowej części kraju.

¹¹ The World Factbook: *Brazil* [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html> [dostęp: 22.12.2014].

¹² Ziemie uprawne i plantacje rozmieszczone są głównie na wschodzie i południu kraju. W tej sferze dominują głównie małe, niskotowarowe przedsiębiorstwa rolne. Duże podmioty wskutek proeksportowej polityki państwa zostały unowocześnione tak, aby poza produkcją roślinną i zwierzęcą zajmowały się również przetwórstwem rolno-spożywczym.

¹³ Encyklopedia PWN: *Brazylia* [online] <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/4573844/brazylia-gospodarka.html> [dostęp: 04.11.2014].

urządzenia elektroniczne, środki transportu, produkty chemiczne, olej, części samochodowe i elektronika. Kluczowi partnerzy w imporcie to: Chiny (15,3% całości importu), Stany Zjednoczone (14,6%), Argentyna (7,4%), Niemcy (6,4%) i Korea Południowa (4,1%)¹⁴.

Argentyna jest drugim co do wielkości krajem w Ameryce Południowej, jej łączną powierzchnię wynoszącą 2 780 400 km² zamieszkuje 40 177 096 osób¹⁵. To kraj przemysłowo-rolniczy, który na przełomie wieków borykał się z największym w historii tego państwa kryzysem gospodarczym. Podstawą gospodarki jest przemysł, w którym zatrudnienie znajduje ponad 20% ludności czynnej zawodowo i generuje on prawie 30% PKB (por. rys. 1). Jest on podzielony na dwie główne kategorie: wydobywczy i przetwórczy. W pierwszym pozyskuje się takie towary, jak: ropę naftową, gaz ziemny, węgiel kamienny, sól kamienną, rudy żelaza, cynku, ołowiu, uranu, miedzi, manganu, wolframu, berylu, cyny, srebra, złota oraz fosforyty i siarkę. W przetwórstwie przoduje: hutnictwo żelaza i innych metali, przemysł maszynowy i środków transportu oraz przemysł chemiczny wraz z rafinacją ropy naftowej. W tej części przemysłu bardzo dobrze rozwinięte są także gałęzie związane z zaopatrzeniem rolnictwa i przetwarzaniem jego produktów, czyli przemysł spożywczy, a w tym: mięsny, mleczarski, młynarski, winiarski oraz włókienniczy i skórzano-obuwniczy¹⁶. Natomiast rolnictwo Argentyny generuje niecałe 10% PKB (por. rys. 1) i skupia się głównie na wielkotowarowej produkcji zbóż oraz hodowli bydła i owiec¹⁷. Uprawia się: pszenicę, kukurydzę, soję, sorgo, słonecznik, len, bawełnę, trzcinę cukrową, winorośl, ziemniaki, drzewa cytrusowe, orzeszki ziemne, yerba matę, herbatę i tytoń. Rozbudowana jest także produkcja zwierzęca, oparta na hodowli bydła oraz owiec (głównie na wełnę)¹⁸. Argentyna należy do światowej czołówki w produkcji mięsa i wełny. W ramach rolnictwa hoduje się także konie i drób oraz rozwija rybołówstwo, zaś zalesienie prowadzone jest głównie z myślą o produkcji celulozy¹⁹.

¹⁴ The World Factbook: *Brazil* [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html> [dostęp: 05.11.2014].

¹⁵ The World Factbook: *Argentyna* [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ar.html> [dostęp: 05.11.2014] oraz Casa Rosada. Presidencia de la Nación [online] <http://www.casariosada.gob.ar/nuestro-pais/acerca-de-argentina> [dostęp: 05.11.2014].

¹⁶ Przemysł koncentruje się głównie w regionie Buenos Aires oraz Rosario, Córdoba, Mendozie i San Miguel de Tucumán.

¹⁷ Najważniejsze obszary uprawne to: Pampa oraz południowe części Gran Chaco.

¹⁸ Największym regionem hodowlanym jest Pampa i Patagonia.

¹⁹ Encyklopedia PWN: *Argentyna* [online] <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Argentyna-Gospodarka;4573649.html> [dostęp: 05.11.2014].

Chile to kraj Ameryki Południowej, który sąsiaduje z Argentyną, Boliwią i Peru, łączna jego powierzchnia to 756 950 km²²⁰. Po unieważnieniu Spisu Powszechnego z 2012 roku przez Narodowy Instytut Statystyki²¹, ludność kraju szacuje się na 16,6 mln²². Podstawą chilijskiej gospodarki jest przemysł, który odpowiada za 35% PKB (por. rys. 1). W Chile bardzo istotną rolę odgrywa również górnictwo – wydobywa się: rudy miedzi, manganu, cynku, molibdenu, żelaza, nitratyny, boraks, złoto, srebro, ropę naftową, gaz ziemny i węgiel kamienny. W światowym wydobyciu miedzi Chile zajmuje pierwsze miejsce. Główne gałęzie przemysłu przetwórczego to: przemysł spożywczy (w tym: mięsny, cukrowniczy, młynarski i winiarski), włókienniczy – przede wszystkim produkcja bawełny, a także hutnictwo miedzi, żelaza, rafinerie ropy naftowej oraz przemysł maszynowy, cementowy, papierniczy i skórzaný. Poza przemysłem w Chile ważną rolę odgrywa rolnictwo. W tej sferze przeważają wielkie gospodarstwa rolne, w których dominuje uprawa: buraków cukrowych, pszenicy, ziemniaków, żyta, jęczmienia, owsa, ryżu, kukurydzy, fasoli, winorośli i drzew owocowych. Oprócz produkcji roślinnej gospodarstwa rolne zajmują się także hodowlą: owiec, trzody chlewnej, koni, bydła i kóz²³. Fundamentem chilijskiej wymiany handlowej jest miedź, która obejmuje połowę wartości wywozu, dlatego też jakiegokolwiek zmiany na światowym rynku miedzi silnie oddziałują na bilans wymiany handlowej tego kraju. Innymi ważnymi towarami eksportowymi są: owoce, produkty rybne, chemikalia, wino, papier i pulpy. Głównymi importerami są: Chiny (23,3% całości chilijskiego eksportu), Stany Zjednoczone (12,3%), Japonia (10,7%), Korea Południowa (5,8%) i Brazylia (5,5%). Produktami, które w największych ilościach są sprowadzane do Chile, to: ropa naftowa i produkty naftowe, substancje chemiczne, urządzenia elektryczne i telekomunikacyjne, maszyny przemysłowe, samochody oraz gaz ziemny. Partnerami w imporcie przede wszystkim są: Stany Zjednoczone (22,9% całości importu), Chiny (18,2%), Argentyna (6,6%) i Brazylia (6,5%)²⁴.

²⁰ Atlas państw świata: *Chile* [online] <http://www.panstwo.atlas.edu.pl/chile.html> [dostęp: 07.11.2014].

²¹ Narodowy Instytut Statystyki w Chile: *Spis Powszechny* [online] <http://www.censo.cl/> [dostęp: 07.11.2014].

²² Ministerstwo Gospodarki [online] <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+z+zagranica/Wspolpraca+gospodarcza+Polski+z+krajami+wschodnimi+i+pozaeuropejskimi/Chile.htm> [dostęp: 07.11.2014].

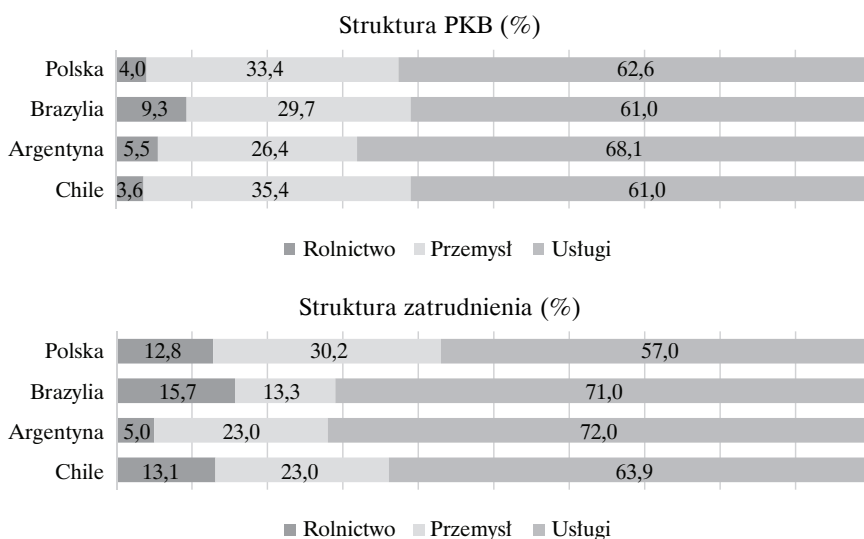
²³ Encyklopedia PWN: *Chile* [online] <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Chile-Gospodarka;4573896.html> [dostęp: 07.11.2014].

²⁴ The World Factbook: *Chile* [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ci.html> [dostęp: 10.11.2014].

Gospodarki analizowanych krajów wykazywały podobną strukturę tworzenia PKB (zob. rys. 1). Ponad 60% udział usług świadczy o serwicyzacji gospodarek, zwłaszcza Brazylii, w której udział przemysłu jest relatywnie najmniejszy. Jednocześnie kraj ten ma najwyższą wartość generowanego PKB – w 2013 r. wyniosła 1 529 mld USD w usługach, 592,86 mld USD w przemyśle i 123,51 mld USD w rolnictwie. Argentyna natomiast charakteryzuje się największym udziałem rolnictwa, jego zaangażowanie w kreację PKB jest średnio dwa razy większe niż w pozostałych krajach, choć wartościowo jest to o połowę mniej niż w Brazylii. Struktura zatrudnienia jest bardziej zróżnicowana (por. rys. 1). Pod względem liczby pracujących w sektorze usług wyróżniają się Argentyna i Brazylia. Gospodarka Argentyny na tle pozostałych krajów charakteryzuje się bardzo niskim poziomem zatrudnienia w rolnictwie, co w zestawieniu ze strukturą PKB świadczy o wysokim uprzemysłowieniu tego sektora.

Rysunek 1

Porównanie struktury PKB (2013) i zatrudnienia (2010)

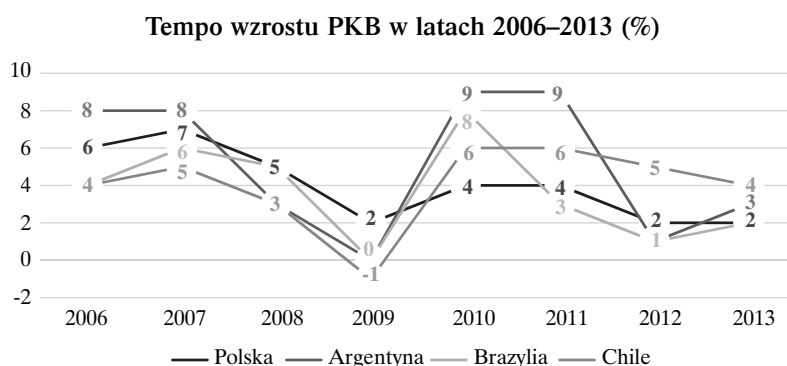

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *The World Factbook* [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> [dostęp: 06.01.2015].

W badanych krajach odnotowano zbliżone tendencje w odniesieniu do tempa wzrostu zmian wartości PKB: rosnącą do 2007 r., w 2010 r. i od 2013 r. oraz malejącą w latach 2008–2009, 2011–2012, przy czym w Polsce dynamika tych zmian była porównywalnie niższa (por. rys. 2). Warto jednocześnie

zaznaczyć, że Brazylia, zaliczana do rynków wschodzących, jest najszybciej rozwijającą się gospodarką w Ameryce Południowej. PKB, które opiera się głównie na sektorze usług, wzrosło z 1 089 mld USD w 2006 roku do 2 246 mld USD w roku 2013²⁵. Jedynie w 2009 roku jego wartość nie uległa zmianie i wykazała się zerową dynamiką, co było związane z wybuchem światowego kryzysu gospodarczego w 2008 roku. PKB Argentyny natomiast charakteryzowało się najwyższym tempem zmian, wykazując przy tym dodatnią dynamikę z wyjątkiem 2009 roku, gdy wielkość PKB utrzymała się na zbliżonym poziomie w porównaniu do roku poprzedniego. Zdecydowanie łagodniejsze fluktuacje odnotowano w przypadku PKB Chile, przy czym jako jedyny z badanych krajów w konsekwencji globalnego kryzysu osiągnął ujemne tempo zmian w 2009 r. (minus 1%).

Rysunek 2

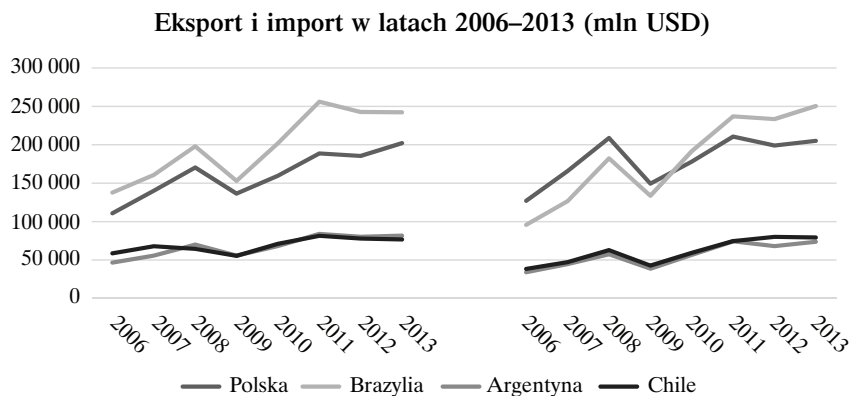

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *World DataBank* [online] <http://databank.worldbank.org/> [dostęp: 05.01.2015].

W wyniku przeprowadzonej analizy porównawczej wymiany handlowej (por. rys. 3) można zauważyć, że zarówno wartość eksportu, jak i importu sukcesywnie zwiększała się i charakteryzuje je podobna tendencja: rosnąca do 2008 r. oraz w latach 2009–2011, malejąca pomiędzy 2008 r. a 2009 r., oraz relatywnie stabilna po 2011 r. Wartość wywozu z Argentyny i Chile kształtuje się na zbliżonym poziomie i jest ona średnio trzy razy mniejsza od eksportu Brazylii czy Polski. Analogicznie wygląda sytuacja w przypadku importu.

²⁵ *World Bank* [online] <http://databank.worldbank.org/> [dostęp: 04.11.2014].

Rysunek 3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *World Trade Organization Statistics Database* [online] <http://www.wto.org/> [dostęp: 05.01.2015].

Warto podkreślić, że w Brazylii odnotowuje się największe tempo wzrostu, a od 2009 roku wyprzedza również import Polski w ujęciu wartościowym. Jednak jej dodatnie saldo bilansu handlowego stopniowo się zmniejszało, aż do 2013 roku, kiedy to osiągnęło wartość poniżej zera. Najniekorzystniej w zestawieniu eksportu z importem wypada Polska, która we wszystkich badanych latach odnotowała ujemny bilans handlowy. Pozostałe kraje utrzymują dodatnie saldo wymiany handlowej, jedynie w Chile w 2008 roku salda importu i eksportu były prawie równe, a dodatkowo w 2012 roku nastąpiło odwrócenie dodatniego trendu. Załamanie bilansu handlowego zostało spowodowane głównie obniżeniem cen miedzi na światowych rynkach²⁶.

Polska oraz kraje Ameryki Południowej z racji odmiennych warunków naturalnych wynikających z położenia geograficznego mają różne możliwości zarówno w sferze rolnictwa, jak i przemysłu, a w tym wydobywania surowców. Dlatego też strukturę przedmiotową eksportu badanych krajów cechuje znaczna dywersyfikacja, a współpraca w zakresie handlu ma przede wszystkim charakter komparatywny (zob. tab. 1).

²⁶ Na początku 2011 roku cena miedzi wynosiła ponad 10 000 USD/tonę, zaś pod koniec roku spadła poniżej 7 500 USD/tonę. Na podstawie: *Surowce – notowania online. Miedź* [online] <http://www.money.pl/gielda/surowce/dane,miedz,6.html> [dostęp: 10.11.2014]. Zmiana ceny surowca była istotna dla gospodarki, ponieważ miedź jest podstawowym towarem eksportowym Chile i stanowi ponad 50% całości eksportu. Na podstawie: Ministerstwo Gospodarki [online] <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+z+zagranica/Wspolpraca+gospodarcza+Polski+z+krajami+wschodnimi+i+pozaeuropejskimi/Chile.html> [dostęp: 10.11.2014].

Tabela 1

**Główne towary eksportowe i importowe
wraz z najistotniejszymi partnerami handlowymi**

Kraj	Towary eksportowe	Kontrahenci (%)	Towary importowe	Kontrahenci (%)
Polska	maszyny i sprzęt transportowy, wyroby pośrednie, różne wyroby przemysłowe, żywność i zwierzęta żywe	Niemcy (26), Wielka Brytania (7), Republika Czeska (6,5), Francja (6), Rosja (5,2), Włochy (5), Holandia (4,6)	maszyny i sprzęt transportowy, wyroby pośrednie, chemikalia, minerały, paliwa, smary i związane z nimi materiały	Niemcy (27,3), Rosja (12,2), Holandia (5,9), Chiny (5,4), Włochy (5,2), Republika Czeska (4,3), Francja (4,2)
Argentyna	soja i jej pochodne, ropa naftowa i gaz ziemny, kukurydza, pszenica	Brazylia (20,4), Chiny (7,4), Chile (6), Stany Zjednoczone (5,2)	maszyny, pojazdy silnikowe, ropa naftowa i gaz ziemny, chemikalia organiczne, tworzywa sztuczne	Brazylia (27,2), Stany Zjednoczone (15,6), Chiny (11,9), Niemcy (4,5)
Brazylia	sprzęt transportowy, rudy żelaza, soja, obuwie, kawa, samochody	Chiny (17), Stany Zjednoczone (11,1), Argentyna (7,4), Holandia (6,2)	maszyny, urządzenia elektryczne, transport, produkty chemiczne, olej, części samochodowe	Chiny (15,3), Stany Zjednoczone (14,6), Argentyna (7,4), Niemcy (6,4), Korea Południowa (4,1)
Chile	miedź, owoce, produkty rybne, papier i pulpy, chemikalia, wino	Chiny (23,3), Stany Zjednoczone (12,3), Japonia (10,7), Korea Południowa (5,8), Brazylia (5,5)	ropa naftowa i produkty naftowe, chemikalia, urządzenia elektroniczne i telekomunikacyjne, maszyny przemysłowe, pojazdy, gaz ziemny	Stany Zjednoczone (22,9), Chiny (18,2), Argentyna (6,6), Brazylia (6,5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *The World Factbook...*, op. cit.

3. GŁÓWNE UMOWY MIĘDZYNARODOWE MIĘDZY POLSKĄ A WYBRANYMI KRAJAMI AMERYKI POŁUDNIOWEJ

Współpraca gospodarcza z natury rzeczy ma konotację pozytywną, a celem umów międzynarodowych jest przede wszystkim regulowanie spornych kwestii, poprawienie warunków transakcji, przyspieszenie rozwoju gospodarczego oraz promowanie współpracy. W ostatnich latach rządy Polski i Brazylii podpisywały wiele umów dotyczących współdziałania na różnych płaszczyznach. W zakresie współpracy gospodarczej, zwłaszcza wymiany handlowej, najistotniejsze wydaje się Porozumienie w sprawie transportu morskiego, w którym obie strony zobowiązały się do rozwoju żeglugi morskiej między krajami, rozwoju żeglugi międzynarodowej opartego na zasadach równości, wzajemnych korzyści i niedyskryminacji. Umowa potwierdza potrzebę zapewnienia sprawnego transportu służącego wymianie handlowej pomiędzy krajami, uznając pierwszeństwo flot handlowych w transporcie ładunków będących rezultatem wzajemnej wymiany²⁷. Ostatnia wciąż obowiązująca umowa, która reguluje współpracę gospodarczą między Polską a Brazylią, została podpisana w 1996 r. Brak nowych umów może mieć wpływ na dynamikę rozwoju partnerstwa obu państw.

Współpracę Polski i Argentyny reguluje trzynaście aktualnie obowiązujących umów, a trzy z nich normują stosunki obu krajów w sferze nauki, techniki i kultury²⁸. Rozwinięciem umowy o współpracy naukowej i technicznej, oraz wyrażeniem chęci poszerzenia współpracy gospodarczej obu krajów było podpisanie w 1982 roku umowy o współpracy w dziedzinie górnictwa²⁹. Oba kraje są zadowolone z wzajemnej współpracy, czego dowodem jest podpisanie w 1991 roku umowy w sprawie popierania i wzajemnej ochrony inwestycji. Jej celem jest stworzenie korzystnych warunków do wzajemnych inwestycji zagranicznych oraz ożywienie inicjatyw gospodarczych w tej dziedzinie. Umowa daje przede wszystkim gwarancje traktowania obcych inwestycji na równi

²⁷ Na podstawie: Porozumienie między Rządem PRL a Rządem Federacyjnej Republiki Brazylii w sprawie transportu morskiego. Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Brasilii z siedzibą w São Paulo [online] <http://brasilgia.msz.gov.pl/> [dostęp: 22.08.2017].

²⁸ Na podstawie: Umowa między Rządem PRL a Rządem Republiki Argentyny o współpracy naukowej i technicznej. Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Brasilii z siedzibą w São Paulo [online] <http://brasilgia.msz.gov.pl/> [dostęp: 22.08.2017].

²⁹ Na podstawie: Umowa między Rządem PRL a Rządem Republiki Argentyny o współpracy w dziedzinie górnictwa. Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Brasilii z siedzibą w São Paulo [online] <http://brasilgia.msz.gov.pl/> [dostęp: 22.08.2017].

z krajowymi³⁰. Podobnie jak w Brazylii, umowy międzynarodowe wspomagające współpracę gospodarczą obu państw mają ponad 20 lat, a niepodpisywanie nowych umów, regulujących i wspierających wzajemne stosunki, może negatywnie oddziaływać na kooperacje Polski i Argentyny.

Wzajemne stosunki między Polską a Chile wspiera dwanaście aktualnie obowiązujących umów. Podobnie jak w przypadku Argentyny jest wiele umów, które regulują takie sprawy, jak: wzajemną ochronę i popieranie inwestycji, współpracę na płaszczyźnie kulturalnej, naukowej i technicznej, w tym również na poziomie szkolnictwa wyższego. Ważna z punktu widzenia przede wszystkim inwestorów jest umowa ustalająca reguły opodatkowania dochodów, pozwalająca na uniknięcie podwójnego opodatkowania oraz zapobiegająca uchylaniu się od podatku³¹. W przypadku nowych umów Polski i Chile sytuacja jest zdecydowanie lepsza, niż w stosunkach Polska–Brazylia oraz Polska–Argentyna. W ciągu ostatnich 15 lat zostały podpisane trzy porozumienia regulujące współpracę gospodarczą: dwa normują współdziałanie w sferze nauki i techniki, a najnowsze z 2007 roku reguluje sprawy celne. Nowe umowy świadczą o chęci zacieśniania więzi między obydwojoma krajami.

Rozpatrując współpracę gospodarczą między Polską, a krajami Ameryki Południowej, należy pamiętać, że Polska jest od 2004 roku członkiem Unii Europejskiej. Z tego względu należy także zwrócić uwagę na stosunki gospodarcze między Unią Europejską a Ameryką Łacińską. Unia Europejska bardzo przychylnie patrzy na rozwój współpracy z tym regionem, czego dowodem jest wydany przez Komisję Europejską dokument – Programowanie regionalne 2007–2013 dla Ameryki Łacińskiej, którego celem było wzmocnienie kooperacji między dwoma regionami w dziedzinach polityki, gospodarki i społeczeństwa. Dokument ten określa wspólne wyzwania Ameryki Południowej i Unii Europejskiej: promocja spójności społecznej jako najważniejszego narzędzia w walce z nierównościami społecznymi i ubóstwem; zdynamizowa-

³⁰ Na podstawie: Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Argentyny w sprawie popierania i wzajemnej ochrony inwestycji. Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Brasiliu z siedzibą w São Paulo [online] <http://brasilia.msz.gov.pl/> [dostęp: 22.08.2017].

³¹ Na podstawie: Konwencja między Rządem RP a Rządem Republiki Chile w sprawie unikania podwójnego opodatkowania i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i od majątku. Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Brasiliu z siedzibą w São Paulo [online] <http://brasilia.msz.gov.pl/> [dostęp: 22.08.2017].

nie kontaktów handlowych; inwestycja w szkolenie zasobów ludzkich i wzajemne zrozumienie³².

Na poziomie dwustronnym na szczególną uwagę zasługuje pogłębiająca się współpraca UE z Brazylią. Dokumentem regulującym kooperację był Krajowy dokument strategiczny dla Brazylii na lata 2007–2013, w ramach którego celem jest wsparcie działań mogących ograniczyć ubóstwo i poprawić sytuację gospodarczą, polityczną i środowiskową³³. Innym ważnym państwem w stosunkach dwustronnych jest Chile. Dokumentem regulującym współpracę był Krajowy dokument strategiczny dla Chile na lata 2007–2013. Podobnie jak w przypadku Brazylii podstawowym jego celem jest niwelowanie ubóstwa i zróżnicowania społecznego, a także wspieranie rozwoju gospodarczego. Współpraca w zakresie innowacji i konkurencyjności ma zachęcić do badań i rozwoju, co przyczynia się do wydajności pracy, zwiększenia zatrudnienia oraz wzrostu konkurencyjności kraju w światowym handlu³⁴. Natomiast sytuacja współpracy gospodarczej na linii Unia Europejska – Argentyna aktualnie przechodzi kryzys. UE wszczęła spór z Argentyną w sprawie stosowania przez ten kraj ograniczeń w przywozie towarów³⁵.

Podsumowując, dobra współpraca pomiędzy Unią Europejską, a Brazylią i Chile może pozytywnie oddziaływać na stosunki między tymi krajami a Polską, między innymi poprzez wzrost inwestycji i handlu. Zupełnie odmiennie konsekwencje może mieć spór UE z Argentyną oraz jej niejasne zasady w handlu międzynarodowym.

4. ANALIZA WYMIANY HANDLOWEJ MIĘDZY POLSKĄ, BRAZYLIA, ARGENTYNĄ I CHILE

Gospodarka Brazylii rozwijała się najszybciej spośród wszystkich krajów Ameryki Południowej. Dynamiczny wzrost gospodarki sprawił, że z jednej strony była ona atrakcyjnym partnerem w stosunkach handlowych, z dru-

³² EUR-Lex: *Strategia regionalna dla Ameryki Łacińskiej 2007–2013* [online] http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/r12012_pl.htm [dostęp: 13.03.2015].

³³ EUR-Lex: *Strategia dla Brazylii na lata 2007–2013* [online] http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/r15014_pl.htm [dostęp: 13.03.2015].

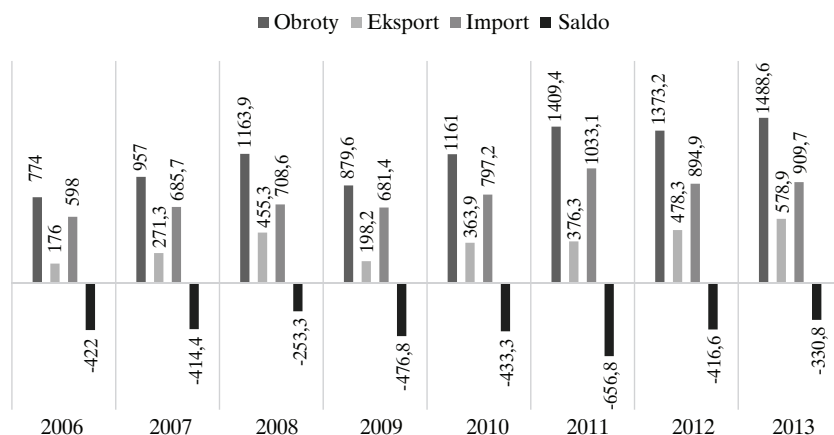
³⁴ Na podstawie: *Chile country strategy paper, 2007–2013*, European Commission, 2007, s. 18–23.

³⁵ Komisja Europejska [online] http://ec.europa.eu/polska/news/120525_argentina_pl.htm [dostęp: 18.03.2015].

giej intensywnie rozwijająca się gospodarka Brazylii musiała szukać rynków zbytu dla produkowanych towarów. Wartość obrotów handlowych w analizowanych latach sukcesywnie się zwiększała od 774 mln USD w 2006 roku do 1 489 mln USD w 2013 roku. Nagłe załamanie nastąpiło jedynie w 2009 roku i miało to związek ze światowym kryzysem gospodarczym (por. rys. 4).

Rysunek 4

Wymiana handlowa między Polską i Brazylią (mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raportu Ministerstwa Gospodarki: *Syntetyczna informacja o eksporcie i imporcie Polski w latach 2007 i 2008* oraz rocznych raportów Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w São Paulo za lata 2010–2013.

Saldo w całym badanym okresie było ujemne. Niższą jego wartość odnotowano w 2011 roku. Import wyniósł wtedy 1 033 mln USD i wzrósł w porównaniu do 2010 roku o 29,1%. Na wzrost poziomu zakupów wpłynęła głównie dobra kondycja gospodarki polskiej, która, mimo kryzysu światowego, dokonywała zakupów tradycyjnie już importowanych z Brazylii artykułów rolno-spożywczych (400,84 mln USD). PLL LOT nabyło kolejne zakontraktowane wcześniej samoloty pasażerskie EMBRAER, m.in. użytkowane przez polski rząd (210,9 mln USD). Ważną pozycję na liście importowej stanowiły również leki (89,2 mln USD)³⁶. Od 2011 r. ujemne saldo obrotów z roku na rok zbliża się do punktu równowagi, głównie za sprawą dynamicznego wzrostu eksportu. Pomiędzy 2011 r. a 2013 r. zwiększeniu o 114,76 mln USD uległy dostawy

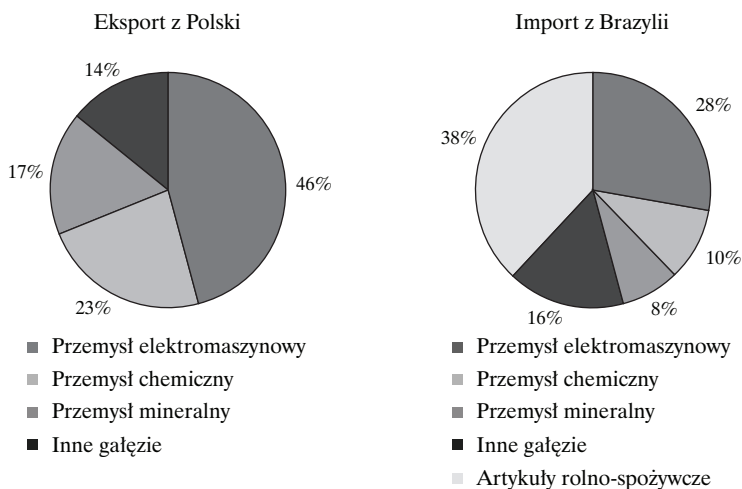
³⁶ Raport Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w São Paulo za rok 2011.

z całego przemysłu elektromaszynowego oraz będącego częścią przemysłu mineralnego, węgla koksowego o 82,7 mln USD (por. rys. 5 i tab. 2).

W strukturze handlu między Polską, a Brazylią prym wiodą te same grupy towarowe. Brazyliia najchętniej zakupuje w Polsce produkty przemysłu elektro-maszynowego, chemicznego i mineralnego, zaś Polska nabywa produkty rolno-spożywcze, jak tytoń i kawa. Analizując szczegółowo poszczególne gałęzie przemysłu, widać, że import i eksport różnią się typem produktów będących przedmiotem wymiany. W przypadku przemysłu elektromaszynowego w eksporcie przeważały aparaty telefonii przewodowej, części do samochodów oraz różnego rodzaju silniki, z kolei w imporcie w tej samej grupie towarowej prym wiodły samoloty pasażerskie. Zróżnicowanie produktów wewnątrz gałęzi świadczy o komparatywnym charakterze wymiany handlowej, która uwarunkowana jest możliwościami produkcyjnymi oraz międzynarodowym podziałem pracy.

Rysunek 5

Struktura towarowa wymiany handlowej Polski i Brazylii w 2013 roku (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raport Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w São Paulo za rok 2013.

W 2013 roku towarami sprowadzanymi do Polski z Brazylii były produkty przemysłu elektromaszynowego oraz branży rolno-spożywczej. Dwoma największymi pozycjami w imporcie były samoloty EMBRAER oraz tytoń Virginia i Burley. Innymi ważnymi elementami były także kawa niepalona w ziarnach, soki owocowe, celuloza oraz leki. (por. rys. 5 i tab. 2)

Tabela 2

Główne pozycje wymiany handlowej Polski i Brazylii w 2013 roku (mln USD)

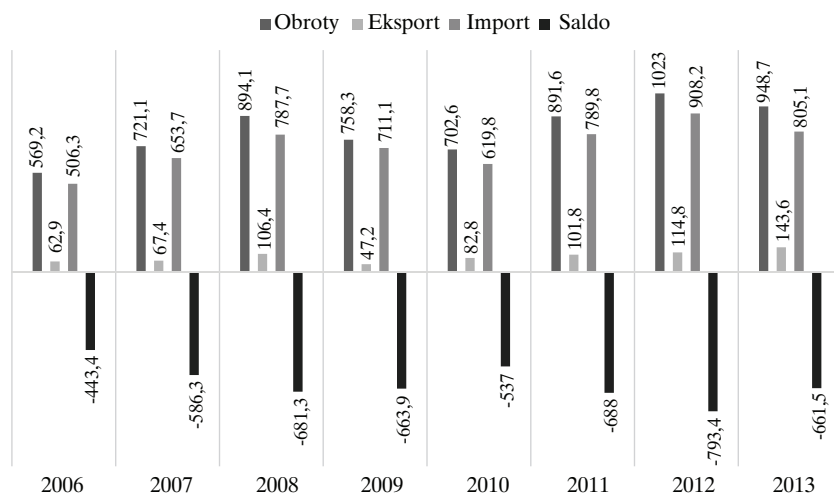
Eksport z Polski	mln USD	Import z Brazylii	mln USD
Wyroby przemysłu elektromaszynowego		Wyroby przemysłu elektromaszynowego	
Aparatura telefonii przewodowej	53,37	Samoloty	206,94
Części i akcesoria do samochodów	45,61	Dostawy korporacyjne przemysłu motoryzacyjnego	32,88
Silniki turboodrzutowe	18,76	Wyroby przemysłu chemicznego	
Silniki elektryczne	12,02	Leki	81,70
Silniki spalinowe	7,24	Artykuły rolno-spożywcze	
Elektrody węglowe	5,23	Tytoń	116,04
Wyroby przemysłu chemicznego		Kawa	71,95
Nawozy azotowe	34,09	Soki owocowe/egzotyczne	44,99
Kauczuk syntetyczny	33,74	Makuchy sojowe	44,28
Leki	27,37	Cukier trzcinowy	29,28
Inne nawozy (dwu- i trzypierwiastkowe)	10,84	Wyroby przemysłu mineralnego	
Opony	8,30	Ruda miedzi	43,40
Inne artykuły z tworzyw sztucznych	4,90	Ruda żelaza	10,71
Wyroby przemysłu mineralnego		Aluminium	3,90
Węgiel koksowy	99,49	Inne gałęzie	
Inne gałęzie		Celuloza	48,97
Meble do siedzenia	10,33		

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raport Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w São Paulo za rok 2013.

Argentyna w 2002 roku przeżyła największy w swojej historii kryzys ekonomiczny, który był spowodowany dewaluacją waluty brazylijskiej, z tego powodu rynek argentyński stał się mniej konkurencyjny. Obecnie Argentyna stara się wyjść z kryzysu oraz zdobyć nowe rynki zbytu dla swoich produktów. Polska aktywnie uczestniczy w wymianie handlowej z tym krajem, aczkolwiek, analizując saldo obrotów, widać, że przepływ towarów jest relatywnie jednostronny (zob. rys. 6).

Rysunek 6

Wymiana handlowa między Polską i Argentyną (mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raport Ministerstwa Gospodarki: *Argentyna. Informacja o sytuacji gospodarczej i stosunkach gospodarczych z Polską* oraz Informator ekonomiczny: *Argentyna*, Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Buenos Aires.

Eksport towarów z Polski do Argentyny w badanym okresie utrzymywał się średnio na poziomie 11% ogółu obrotów. Poziom eksportu wyraźnie pokazuje wybuch światowego kryzysu. Jego wielkość spadła z 106,4 mln USD w 2008 roku do 47,2 mln USD w 2009 roku, aczkolwiek od tamtego czasu wystąpiła tendencja rosnąca, aż do osiągnięcia wartości 143,6 mln USD w 2013 roku. Głównymi towarami eksportowymi są produkty przemysłu elektromaszynowego (maszyny do prac ziemnych i eksploatacji minerałów – 27,83% i lampy halogenowe – 6,71%), przemysłu mineralnego (nawozy azotowe – 16,70% i azotowo-fosforowe – 6,18%) oraz metalurgicznego (szyny stalowe – 12,72%)³⁷ (zob. rys. 7).

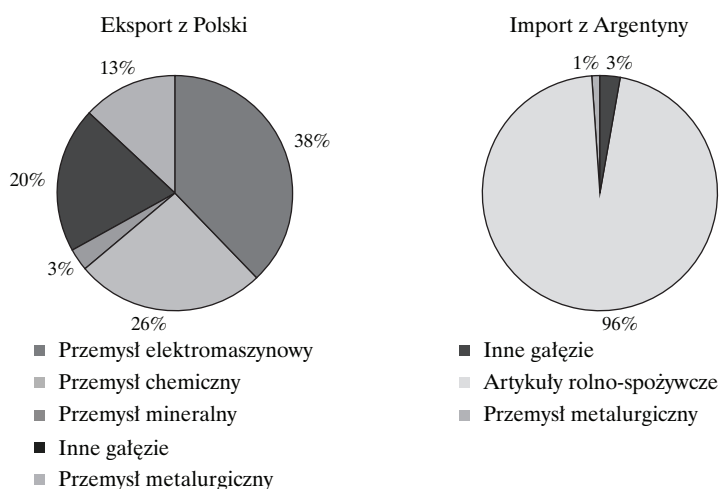
Trwający od wielu lat ujemny bilans handlowy z Argentyną wynika z masowego importu pasz sojowych do Polski. Jego wartość sięgała w 2013 roku 659 mln USD, co stanowiło ponad 80% całego importu z Argentyny do Polski. Stosowanie przetworzonego białka zwierzęcego w paszach dla bydła zostało zabronione w Unii Europejskiej 1997 roku, kiedy odkryto, że do wybuchu

³⁷ Raport Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Buenos Aires [online] https://buenosaires.trade.gov.pl/pl/argentina/article/detail,2249,Struktura_towarowa_polsko-argentynskiej_wymiany_handlowej.html [dostęp: 23.03.2015].

epidemii BSE, zwanej potocznie „chorobą szalonych krów”, przyczyniło się karmienie bydła mączką mięsno-kostną pochodzącą od krów. W 2001 r. zakaz rozszerzono na pasze dla wszystkich zwierząt. Kraje UE importują więc duże ilości śrutu sojowej, aby uzupełnić niedobory białka w żywieniu zwierząt. Oprócz pasz sojowych główne pozycje w imporcie stanowią artykuły rolno-spożywcze, jak: orzeszki ziemne (3,06%), kukurydza (1,49%), ryby (1,98%), tytoń (0,48%), wino (0,34%) oraz wyroby metalurgiczne (żelazostopy)³⁸ (por. rys. 7).

Rysunek 7

Struktura towarowa wymiany handlowej Polski i Argentyny w 2013 roku (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raport Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Buenos Aires [online] https://buenosaires.trade.gov.pl/pl/argentina/article/detail,2249,Struktura_towarowa_polsko-argentyńskiej_wymiany_handlowej.html [dostęp: 23.03.2015].

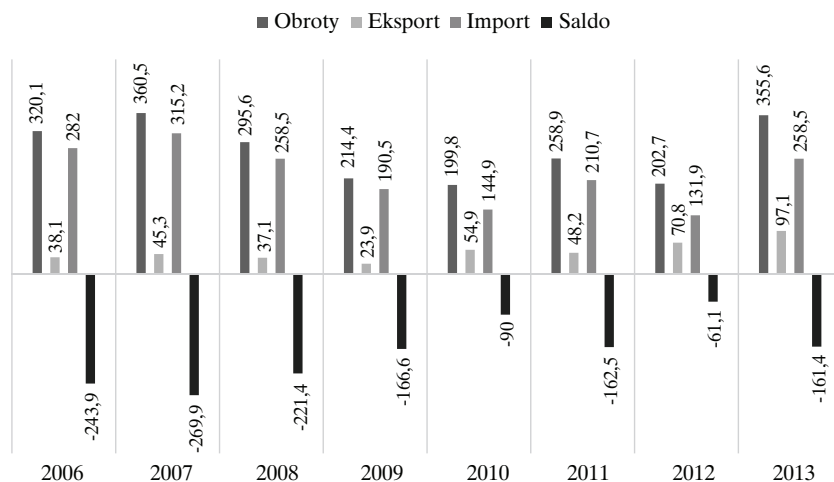
Wymiana handlowa między Polską i Argentyną w całości miała charakter wspierający obie gospodarki. Świadczą o tym odmienne branże będące przedmiotem wymiany handlowej. W eksporcie dominuje przemysł elektromaszynowy, chemiczny i metalurgiczny, zaś za import w 96% odpowiadały artykuły rolno-spożywcze.

³⁸ Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Buenos Aires [online] https://buenosaires.trade.gov.pl/pl/argentina/article/detail,2114,Polsko-argentyńska_wymiana_handlowa_w_2013_r.html [dostęp: 23.03.2015].

Chile to kraj położony w południowo-zachodniej części Ameryki Południowej. Jest zasobny w złoża miedzi, którą eksportuje na cały świat. Spośród badanych krajów, to wymiana handlowa z Chile jest najbardziej nierównomierna. Początkowo obroty między Polską a Chile utrzymywały się na poziomie 300 mln USD, następnie w okresie globalnego kryzysu gospodarczego spadły i w latach 2009–2012 wahały się między 200 a 250 mln USD (zob. rys. 8). Największa wartość obrotów została osiągnięta w 2013 roku (355,6 mln USD). Należy zwrócić uwagę, że na zaburzenia obrotów w głównej mierze miał wpływ import. Choć wartość eksportu w badanym okresie zwiększyła się aż o 255%, to jednak jego wahania były dużo łagodniejsze od tych zachodzących w imporcie.

Rysunek 8

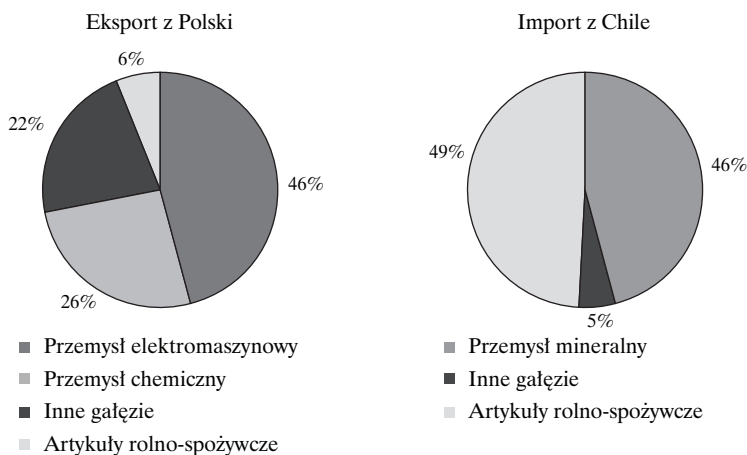
Wymiana handlowa między Polską i Chile (mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raport Ministerstwa Gospodarki *Syntetyczna informacja o eksporcie i imporcie Polski za 2007* oraz Notatka informacyjna o polsko-chińskich stosunkach handlowych i gospodarczych.

Wśród głównych branż, w ramach których realizowany był eksport, znalazł się: przemysł elektromaszynowy oraz chemiczny (zob. rys. 9). Chile z Polski kupuje wiele produktów, m.in.: górnicze taśmy transportowe, kable i druty izolowane, rusztowania, samochody turystyczne typu melex, jachty, rowery, kotły parowe, urządzenia spawalnicze, sondy głębokościowe, torby papierowe typu kraft, opony autobusowe i ciężarowe, kamienie młyńskie i szlifierskie,

kosmetyki, słodycze oraz wódkę³⁹. Największym udziałem w imporcie charakteryzują się urządzenia mechaniczne i elektryczne, w tym do rejestracji i odbioru dźwięku, o łącznej wartości 32 mln USD, oraz produkty branży chemicznej, wśród której prym wiodą tworzywa sztuczne, ich sumaryczna cena w 2013 roku wyniosła 16 mln USD.

Rysunek 9**Struktura towarowa wymiany handlowej Polski i Chile w 2013 roku (%)**

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informator Ekonomiczny Ministerstwa Spraw Zagranicznych: *Chile* [online] http://www.informatorekonomiczny.msz.gov.pl/pl/ameryka_poludniowa/chile/ [dostęp: 28.03.2015].

Import charakteryzuje się dużo mniejszą wartością od eksportu. Produkty, które są kupowane na chilijskich rynkach i sprowadzane do Polski, to m.in.: wino, owoce suszone, owoce świeże (winogrona, truskawki, jagody, jabłka, gruszki), filety rybne, orzechy a także miedź w postaci rudy i koncentratu oraz miedź nierafinowana. W imporcie w 2013 roku dominowały produkty mineralne (głównie miedź), osiągając poziom 119 mln USD, oraz artykuły rolno-spożywcze, wśród których wyróżniamy gotowe artykuły spożywcze (6,56%), produkty pochodzenia zwierzęcego oraz zwierzęta żywe (17,37%) i produkty pochodzenia roślinnego (24,71%).

Podobnie jak w przypadku Argentyny, wymiana towarowa Polski z Chile ma w pełni charakter komparatywny. Przepływ towaru odbywa się w odmienn-

³⁹ Informator Ekonomiczny Ministerstwa Spraw Zagranicznych: *Chile...*, *op. cit.*

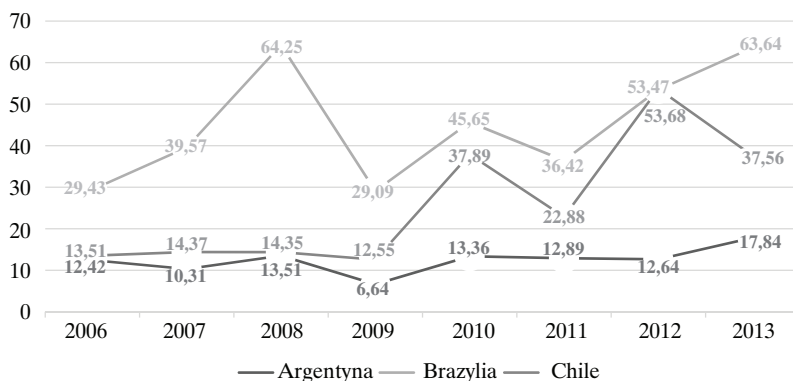
nych gałęziach. Za eksport odpowiada przemysł elektromaszynowy i chemiczny, zaś w imporcie przeważają artykuły rolno-spożywcze oraz wyroby przemysłu mineralnego. Struktura towarowa uwarunkowana jest położeniem geograficznym i specjalizacją produkcji obu krajów.

5. ZAANGAŻOWANIE KRAJÓW W WYMIANĘ HANDLOWĄ

W ocenie wymiany handlowej między poszczególnymi krajami istotny jest poziom zaangażowania danych państw w ten proces. Do oceny aktywności może posłużyć wiele wskaźników, jak: Trade Coverage (TC), Terms of trade (ToT) czy wskaźnik wymiany wewnętrzzgałęziowej. Każdy z nich zwraca uwagę na współpracę gospodarczą, ale robią to w odmienny sposób. Trade Coverage odzwierciedla stopień pokrycia krajowego importu przez krajowy eksport. Wskaźnik TC wykorzystywany jest do badania relacji eksportu i importu na płaszczyźnie danego sektora, towaru, bądź w odniesieniu do wartości globalnych obejmujących całą gospodarkę. Wartość wskaźnika Trade Coverage większa od 100 oznacza, że dany kraj ma względną wewnętrzną przewagę nad partnerami, gdyż wartość eksportu przewyższa wartość importu⁴⁰.

Rysunek 10

Wskaźnik Trade Coverage wybranych krajów Ameryki Południowej w odniesieniu do wymiany handlowej z Polską w latach 2006–2013 (%)

Źródło: opracowanie własne.

⁴⁰ D. Kopycińska *Państwo i rynek w gospodarce*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Szczecin 2003, s. 124.

Na podstawie wskaźnika Trade Coverage można stwierdzić, że żadne z wybranych krajów Ameryki Łacińskiej nie ma wewnętrznej przewagi nad Polską (por. rys. 10). Najgorzej w tym aspekcie wypada Argentyna. Polska zakupuje na argentyńskich rynkach średnio osiem razy więcej towarów niż Argentyna na polskich, co sprawia, że TC oscyluje w granicach 13%. Sytuacja ta nieznacznie poprawiła się w 2013 roku, w którym wskaźnik wyniósł prawie 18%. Najlepszy wskaźnik TC odnotowano w wymianie między Polską a Brazylią, gdzie oba kraje chętnie zaopatrują się w produkty na zewnętrznych rynkach, wskaźnik ten w badanym okresie wahał się od 29% do 64%. W przypadku Chile Trade Coverage od 2009 roku charakteryzował się dużą amplitudą wahań, na co wpływ w dużej mierze miały skoki cen miedzi na światowych rynkach. We wszystkich krajach wskaźnik TC załamał się w 2009 roku, za co odpowiedzialny był światowy kryzys gospodarczy, jednak w 2010 roku nastąpiła poprawa korelacji eksportu do importu między wszystkim krajami.

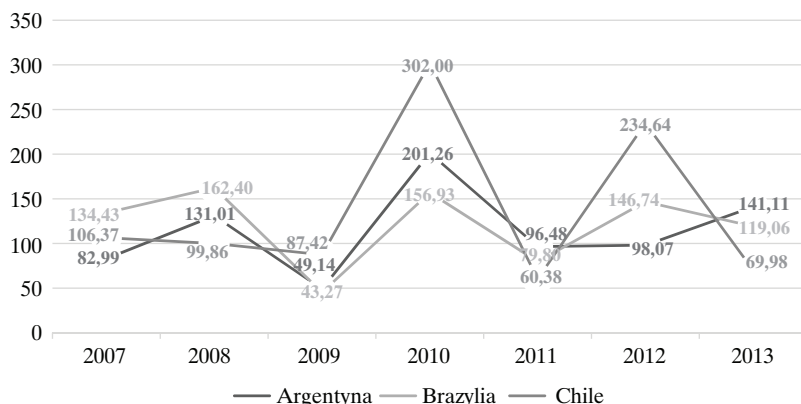
Terms of trade (ToT) jest narzędziem umożliwiającym badanie zmian relacji cen mających miejsce w handlu międzynarodowym. Istnieje kilka rodzajów ToT, jednak najczęściej używane są cenowe terms of trade. Jest ono relacją zmiany indeksu cen w eksporcie do zmiany indeksu cen w imporcie danego kraju. Zwykle wzrost tego wskaźnika jest traktowany jako zjawisko pozytywne, a spadek jako negatywne. Taka interpretacja jest jednak uzasadniona przede wszystkim wówczas, gdy dany kraj jest stosunkowo mały i w związku z tym nie ma wpływu na ceny towarów na rynku światowym. Poprawa towarowych terms of trade oznacza wówczas, że zmiany cen na rynku światowym są dla danego kraju korzystne⁴¹.

Wskaźnik terms of trade badanych krajów Ameryki Południowej w relacji do wymiany handlowej z Polską cechował się dużą zmiennością (por. rys. 11). Największe wahania zanotowano w przypadku Chile, co było spowodowane sytuacją cenową na światowym rynku rudy miedzi oraz kryzysem finansowym. W przypadku Argentyny i Brazylii wahania te nie były tak silne, szczególnie widoczne odstępstwa odnotowano w 2009 roku, gdy stosunek cen w eksporcie i imporcie pogorszył się, głównie z powodu złej koniunktury.

⁴¹ A. Budnikowski, *Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2006, s. 78.

Rysunek 11

Wskaźnik terms of trade (towarowe) wybranych krajów Ameryki Południowej w odniesieniu do wymiany handlowej z Polską w latach 2006–2013 (%; rok bazowy: rok poprzedni)

Źródło: opracowanie własne.

Rozważając współpracę, należy zwrócić też uwagę na odgrywającym coraz większe znaczenie handlu wewnątrzgałęziowym. Przyjmuje się, że handel ten ma miejsce wtedy, gdy kraj jednocześnie eksportuje i importuje produkty należące do tej samej gałęzi, tzn. dobra będące bliskimi substytutami w produkcji lub konsumpcji, lub obu łącznie⁴². W literaturze można znaleźć wiele różnych miar udziału handlu wewnątrzgałęziowego, np. Grubel, Lloud – 1975 rok, Glejser, Gossens, Vanden Eede – 1982 rok, czy Aquino – 1981 rok. Zdecydowanie największą popularnością wśród nich cieszy się indeks Grubela-Lloyda (G-L)⁴³.

Analizując za pomocą indeksu G-L cztery główne gałęzie będące przedmiotem wymiany handlowej między Polską i Brazylią w 2013 roku, można stwierdzić, że handel artykułami rolno-spożywczymi w ogóle nie odbywa się w ramach handlu wewnątrzgałęziowego, zaś wymiana w przemysłach mineralnym, chemicznym a przede wszystkim elektromaszynowym w dużej mierze ma charakter wewnątrzgałęziowy (por. rys. 12). Jednakże, oceniając, czy współpraca obu gospodarek ma charakter konkurencyjny, czy komparatywny, należy zwrócić uwagę na strukturę towarową poszczególnych gałęzi prze-

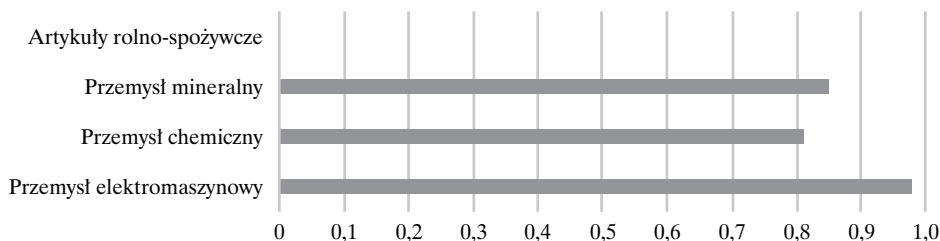
⁴² J. Misala, *Współczesne teorie wymiany międzynarodowej i zagranicznej polityki ekonomicznej*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2003, s. 88.

⁴³ A. Cieślak, *Od liberalizacji do integracji Polski z Unią Europejską. Mechanizmy i skutki gospodarcze*, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2003, s. 63.

mysłu. Wewnątrz tych branż następuje duże zróżnicowanie produktów, co przemawia za wzajemnym wspieraniem się gospodarek, a nie za rywalizacją.

Rysunek 12

Indeks handlu wewnątrzgałęziowego Grubela-Lloyda dla wymiany handlowej Polski i Brazylii w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne.

6. INNE FORMY WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ

Wymiana handlowa jest istotnym elementem współpracy gospodarczej, ale z punktu widzenia krajów rozwijających się równie ważne są także inwestycje zagraniczne, przynoszące korzyści dla przedsiębiorstw i gospodarki. Zainteresowanie Polski krajami Ameryki Południowej w zakresie FDI jest duże. Największą uwagę skupia się na Brazylii oraz Chile. Według informacji Banku Centralnego Brazylii wysokość polskich inwestycji w 2013 roku wynosiła 3,6 mln USD, co, przy uwzględnieniu położenia geograficznego obu krajów i odległości jakie je dzielą, jest bardzo dobrym wynikiem. Polskie inwestycje zagraniczne w Brazylii dotyczą wielu różnych sfer. Między innymi od 2010 roku Grupa Chemiczna Boryszew działa na terenie Brazylii pod nazwą Maflow do Brasil Ltda. Firma zajmuje się dostarczaniem produktów do globalnych producentów samochodów posiadających zakłady produkcyjne zarówno w Brazylii, jak i Argentynie. Od 2012 roku w São Paulo działa biuro handlowe firmy LugLightFaktory, która jest producentem oświetlenia. W 2013 roku z udziałem polskiego kapitału otwarto firmę Quero Passagem, która zajmuje się internetową sprzedażą biletów na dalekobieżne połączenia autobusowe. Działalność kontynuują firmy eSKY (branża internetowa) oraz Medcom (branża kolejowa)⁴⁴.

⁴⁴ Ciekawą firmą działającą od 2000 roku na rynku brazylijskim jest Komandor do Brasil Ltda. Spółka ta została utworzona przez kanadyjską filię polskiej spółki wraz z dwoma

Firmy od wielu lat zabiegają o wejście na chilijski rynek, a najbardziej zaangażowane są te, które produkują maszyny i sprzęt górniczy. W międzynarodowych targach górniczych EXPOMIN 2006 uczestniczyła najliczniejsza w ich historii reprezentacja polskiego przemysłu górniczego i metalurgicznego. Firmami, które działają na chilijskim rynku i oferują produkty dla przemysłu wydobywczego, są: Fasing, Faser, Tele-fonika kable oraz Glink⁴⁵. Jednakże mówiąc o polskich inwestycjach w Chile należy zwrócić uwagę przede wszystkim na przedsiębiorstwo KGHM Polska Miedź S.A. Spółka w 2011 roku przejęła kanadyjską korporację surowcową Quadra FNX, a wraz z nią złożyła miedzi w Chile. Kopalnia Sierra Gorda jest wspólnym przedsięwzięciem KGHM International Ltd (55%) oraz japońskiego Sumitomo Metal Mining (31,5%) i Sumitomo Corporation (13,5%)⁴⁶. Łączny koszt inwestycji związany z budową kopalni wynosił blisko 4,2 mld USD i jest to największa polska inwestycja zagraniczna w historii⁴⁷. Dzięki KGHM International został otwarty nowy rozdział we wzajemnej współpracy gospodarczej. Według prezesa KGHM International, projekt Sierra Gorda II zakładający rozbudowę obecnie funkcjonującej kopalni może sięgnąć 1,5–2 mld USD, a produkcja z II fazy może ruszyć już w 2019 roku.

Niestety, polsko-argentyńskie stosunki w sferze inwestycji zagranicznych nie są tak dobrze rozwinięte jak w przypadku Brazylii i Chile. Jedynym polskim inwestorem działającym na argentyńskim rynku jest FM Group World. Firma zajmuje się sprzedażą perfum na zasadzie marketingu bezpośredniego⁴⁸.

W przypadku inwestycji poczynionych przez Brazylię, Argentynę i Chile, sytuacja jest zdecydowanie gorsza. Według danych Banku Centralnego Brazylii inwestycje brazylijskie w Polsce wynosiły tylko 0,4 mln USD⁴⁹. Największym inwestorem z Brazylii działającym na polskim rynku jest firma Stefanini

współdziaławcami brazylijskimi. Z tego powodu nie figuruje ona w zapisach Banku Centralnego Brazylii jako polska inwestycja. Na podstawie: Raport Ministerstwa Gospodarki: *Notatka informacyjna o polsko-brazylijskich stosunkach gospodarczych*.

⁴⁵ Raport Ministerstwa Gospodarki: *Notatka informacyjna o polsko-chilijskich stosunkach handlowych i gospodarczych*.

⁴⁶ KGHM Polska Miedź S.A.: *Sierra Gorda* [online] <http://kghm.com/pl/biznes/wydobycie-i-wzbogacanie-sx-ew/sierra-gorda> [dostęp: 01.04.2015].

⁴⁷ „Gazeta Wyborcza” *KGHM otwiera kopalnię w Chile. Najtańsza w całym koncernie* [online] http://wyborcza.biz/biznes/1,100896,16737565,KGHM_otwiera_kopalnie_w_Chile_Najtansza_w_calym_koncernie.html [dostęp: 01.04.2015].

⁴⁸ Raport Ministerstwa Gospodarki: *Argentyna. Informacja o sytuacji gospodarczej i stosunkach gospodarczych z Polską*.

⁴⁹ Raport Ministerstwa Gospodarki: *Notatka informacyjna o polsko-brazylijskich stosunkach gospodarczych*.

z siedzibą w Krakowie, która weszła na rynek poprzez zakup firmy Tech Team. Spółka zatrudnia około 100 osób i działa na rynku outsourcingu⁵⁰. Z inwestycji argentyńskich można wyróżnić dwie firmy: Stein S.A. zainwestowała w produkcję wyrobów uszlachetniających do wytopu stali, a Purissimus S.A. podjęła współpracę z polską firmą Biomed Lublin zmierzającą do wspólnej produkcji leków na bazie osocza krwi⁵¹.

Polska oraz kraje Ameryki Południowej współpracują ze sobą nie tylko w sferze wymiany handlowej czy bezpośrednich inwestycji zagranicznych, ale także na tle naukowym. Wzajemna pomoc w zakresie nauki i techniki jest regulowana głównie przez umowy międzynarodowe. Inną formą współpracy mogą być wspólne programy naukowe. Najnowszym rozwinięciem współpracy naukowej pomiędzy Polską a badanymi krajami Ameryki Południowej jest przystąpienie Polski w 2013 roku do brazylijskiego programu stypendialnego *Ciência sem fronteiras* – Nauka bez granic⁵². Dokumentem z 2006 roku, który wspiera naukową współpracę Polski i Chile, jest Umowa o współpracy w dziedzinie nauki i techniki, podpisana między Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego Rzeczypospolitej Polskiej a Państwową Komisją Badań Naukowych i Technologicznych Republiki Chile. Celem umowy jest ustanowienie formalnej podstawy dla współpracy w zakresie badań naukowych i technologicznych⁵³. Urzędowym dokumentem regulującym natomiast współpracę naukową Polski z Argentyną jest Program współpracy kulturalnej i edukacyjnej między Rządem RP a Rządem Republiki Argentyńskiej na lata 2005–2008⁵⁴. Ocena dalszej współpracy na tle naukowym jest trudna do zmierzenia, aczkolwiek fakt powstawania nowych umów świadczy o chęci i zaangażowaniu wszystkich stron. Najbardziej interesująco wygląda współdziałanie na linii Polska–Argentyna, o czym może świadczyć podpisanie w 2014 roku przez Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (prof. Lena Kolar-

⁵⁰ Stefanini [online] <https://stefanini.com/en/about-stefanini/history/> [dostęp: 04.04.2015].

⁵¹ Raport Ministerstwa Gospodarki: *Argentyna. Informacja...*, *op. cit.*

⁵² Porozumienie zostało podpisane pomiędzy Konferencją Rektorów Akademickich Szkół Polski i Krajową Radą Rozwoju Naukowego i Technologicznego Federacyjnej Republiki Brazylii. Na podstawie: *Polska przystąpiła do brazylijskiego programu stypendialnego „Ciência sem fronteiras” – „Nauka bez granic”*, Uniwersytet Śląski w Katowicach [online] <https://www.us.edu.pl/polska-przystapila-do-brazylijskiego-programu-stypendialnego-ciencia-sem-fronteiras-nauka-bez-gran-0> [dostęp: 06.04.2015].

⁵³ Na podstawie: Umowa o współpracy w dziedzinie nauki i techniki między Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego Rzeczypospolitej Polskiej a Państwową Komisją Badań Naukowych i Technologicznych Republiki Chile.

⁵⁴ Na podstawie: Program współpracy kulturalnej i edukacyjnej między Rządem RP a Rządem Republiki Argentyńskiej na lata 2005–2008.

ska-Bobińska) i Ministra Nauki, Technologii i Innowacji Argentyny (dr Lino Barañao) wspólnego oświadczenia, które ma pomóc zacieśnić współpracę naukowo-technologiczną. Deklaracja określa obszary nauki, w których Polska i Argentyna chciałby współdziałać, a są to m.in. nanotechnologia, biotechnologia, technologia informacyjna i komunikacyjna, ochrona zdrowia, energia odnawialna, ochrona środowiska oraz sektor rolno-spożywczy⁵⁵.

PODSUMOWANIE

Odległość geograficzna między Polską a Ameryką Południową sprawia, że współpraca na tej linii charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem wynikającym z odmiennych zdolności produkcyjnych oraz zasobów mineralnych. Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że:

1. W badanych latach Polskę i analizowane kraje Ameryki Południowej cechowało podobieństwo w sferze struktury PKB – we wszystkich państwach udział sektora usług w generowaniu PKB wynosił ponad 60%. W strukturze zatrudnienia jest większe zróżnicowanie, głównie za sprawą bardzo rozbudowanego sektora usług w Argentynie i Brazylii, gdzie liczba zatrudnionych w tym obszarze przekraczała 70%. Wszystkie badane kraje charakteryzowały się wzrostem wielkości PKB w kolejnych latach. Największe załamanie tego trendu nastąpiło w 2009 roku, co było konsekwencją światowego kryzysu gospodarczego, przy czym najmniejszą fluktuację tempa wzrostu PKB odnotowano w Polsce.
2. Porównanie globalnych wartości eksportu i importu podzieliły analizowane kraje na dwie grupy. Polska i Brazylia charakteryzowały się średnio dwa i pół razy większą wartością tych wielkości od pozostałych dwóch krajów, czyli Argentyny i Chile. Na uwagę zasługuje fakt, że eksport we wszystkich państwach sukcesywnie się zwiększał, z wyjątkiem 2009 roku. W przypadku importu natomiast największe tempo wzrostu odnotowano w Brazylii, od 2009 roku w ujęciu ilościowym był wyższy od Polski.
3. Wymiana handlowa między Polską, a rozpatrywanymi krajami Ameryki Południowej w całym badanym okresie charakteryzowała się ujemnym saldem. Spośród analizowanych krajów, biorąc pod uwagę wartość obrotów i ich wzrost (o 92%), Polska najchętniej współpracuje z Brazylią. Nie-

⁵⁵ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego [online] <http://www.nauka.gov.pl/aktualnosci-ministerstwo/polska-i-argentina-deklaruja-chec-wspolpracy-naukowo-technologicznej.html> [dostęp: 06.04.2015].

wiele niższy poziom wzrostu obrotów odnotowano w handlu z Argentyną. Chile natomiast charakteryzowało się największymi wahaniami wartości wymiany handlowej, co było spowodowane załamaniem cen miedzi na światowych rynkach oraz najniższym wzrostem (o 11%). Wskaźnik Trade Coverage jednoznacznie wskazał, że żaden z krajów nie ma wewnętrznej przewagi nad Polską.

4. Analizując strukturę towarową, najbardziej interesująca i przyjmująca największe wartości była wymiana na linii Polska–Brazylia. Handel ten odbywa się głównie w czterech kategoriach: przemysł elektromaszynowy, przemysł chemiczny, przemysł mineralny oraz artykuły rolno-spożywcze. Indeks wymiany wewnątrzgałęziowej Grubela-Lloyda sugeruje, że handel między tymi państwami w dużym stopniu odbywa się na zasadzie wewnątrzgałęziowej, z wyjątkiem artykułów rolno-spożywczych. Jednakże, oceniając współpracę obydwu państw, należy zwrócić uwagę na strukturę towarową poszczególnych gałęzi przemysłu. Wewnątrz tych branż było duże zróżnicowanie produktów, co przemawia za komparatywnym charakterem kooperacji.
5. Struktura towarowa handlu z Argentyną i Chile była mniej zróżnicowana. Za eksport do Argentyny w 3/4 odpowiadały przemysł elektromaszynowy, przemysł chemiczny i metalurgiczny. Import był jeszcze bardziej jednorodny, gdyż 96% stanowiły artykuły rolno-spożywcze, w tym przede wszystkim zakup pasz sojowych. Wymiana handlowa z Chile po stronie eksportu zdominowana jest przez artykuły przemysłu elektromaszynowego oraz chemicznego (70%). W imporcie przeważały zaś artykuły rolno-spożywcze (49% ogółu importu) oraz wyroby przemysłu mineralnego (46%). Handel na linii Polska–Chile charakteryzował się największymi skokami wskaźnika ToT, które spowodowane były głównie wahaniami cen rudy miedzi na światowych rynkach.
6. W przypadku bezpośrednich inwestycji gospodarczych wyraźnie widać, że Polscy inwestorzy byli dużo bardziej zainteresowani rynkiem Ameryki Południowej. W drugą stronę przepływ kapitału był znacznie mniejszy. Spośród analizowanych krajów największym zainteresowaniem cieszyło się Chile, przede wszystkim ze strony firm w szerokim ujęciu związanych z górnictwem.
7. Współpraca na tle naukowym odbywa się pomiędzy Polską i wszystkimi badanymi krajami. Jednakże najbardziej zainteresowane tą formą współdziałania wydają się być Brazylia i Argentyna, o czym świadczą nowe umowy oraz przystępowanie do nowych programów naukowo-stypendialnych.

Podsumowując, dotychczasowa współpraca przebiega pomyślnie i wszystkie kraje czerpią z niej korzyści dla siebie. Perspektywy dalszego rozwoju stosunków między Polską i Ameryką Południową są optymistyczne, jednakże każdy z badanych krajów jest atrakcyjny pod innym względem: w sferze wymiany handlowej zdecydowanie przeważa kooperacja Polski z Brazylią, partnerstwo Polska–Chile to przede wszystkim bezpośrednie inwestycje zagraniczne i projekt Sierra Gorda II, a Argentyna to głównie rozwój współpracy w dziedzinie nauki i technologii (co potwierdza dodatkowo podpisanie w 2014 roku wspólnego oświadczenia, które ma pomóc zacieśnić to partnerstwo). Na podstawie przeprowadzonej analizy można zatem stwierdzić, że współdziałanie Polski z krajami Ameryki Południowej miało charakter komparatywny i rozwijało się we wszystkich trzech głównych płaszczyznach kooperacji: w wymianie handlowej, bezpośrednich inwestycjach zagranicznych oraz w zakresie przepływu wiedzy i doświadczeń.

BIBLIOGRAFIA

- Budnikowski A., *Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2006.
- Cieślik A., *Od liberalizacji do integracji Polski z Unią Europejską. Mechanizmy i skutki gospodarcze*, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2003.
- Kalita W., *Współpraca gospodarcza z zagranicą jako czynnik zwiększania spójności gospodarki światowej*, [w:] M.G. Woźniak (red.), *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy w kontekście spójności społeczno-ekonomicznej*, Zeszyt Nr 13, Uniwersytet Rzeszowski Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, Rzeszów 2008.
- Kopycińska D., *Państwo i rynek w gospodarce*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Szczecin 2003.
- Ministerstwo Gospodarki: *Polska Twój Partner Gospodarczy*. Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa 2007.
- Misala J., *Współczesne teorie wymiany międzynarodowej i zagranicznej polityki ekonomicznej*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2003.

Raporty i źródła danych:

- Chile country strategy paper, 2007–2013*, European Commission, 2007.
- Brazylijski Instytut Geografii i Statystyki IBGE: *Spis Powszechny w Brazylii w 2010 roku* [online] <http://ibge.gov.br/home/default.php> [dostęp: 05.12.2014].

- GUS: *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań w Polsce w 2011 roku* [online] <http://stat.gov.pl/spisy-powszechny/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/> [dostęp: 22.12.2014].
- Konwencja między Rządem RP a Rządem Republiki Chile w sprawie unikania podwójnego opodatkowania i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i od majątku. Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Brasilii z siedzibą w São Paulo [online] <http://brasilia.msz.gov.pl/> [dostęp: 22.08.2017].
- Narodowy Instytut Statystyki w Chile: *Spis Powszechny* [online] <http://www.censo.cl/> [dostęp: 07.11.2014].
- Porozumienie między Rządem PRL a Rządem Federacyjnej Republiki Brazylii w sprawie transportu morskiego. Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Brasilii z siedzibą w São Paulo [online] <http://brasilia.msz.gov.pl/> [dostęp: 22.08.2017].
- Program współpracy kulturalnej i edukacyjnej między Rządem RP a Rządem Republiki Argentyńskiej na lata 2005–2008.
- Raport Ministerstwa Gospodarki: *Argentyna. Informacja o sytuacji gospodarczej i stosunkach gospodarczych z Polską.*
- Raport Ministerstwa Gospodarki: *Notatka informacyjna o polsko-brazylijskich stosunkach gospodarczych.*
- Raport Ministerstwa Gospodarki: *Notatka informacyjna o polsko-chilijskich stosunkach handlowych i gospodarczych.*
- Raport Ministerstwa Gospodarki: *Syntetyczna informacja o eksporcie i imporcie Polski za rok 2007.*
- Raport Ministerstwa Gospodarki: *Syntetyczna informacja o eksporcie i imporcie Polski za rok 2008.*
- Raport Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Buenos Aires [online] https://buenosaires.trade.gov.pl/pl/argentina/article/detail,2249,Struktura_towarowa_polsko-argentyńskiej_wymiany_handlowej.html [dostęp: 23.03.2015].
- Raport Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w São Paulo za rok 2010.
- Raport Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w São Paulo za rok 2011.
- Raport Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w São Paulo za rok 2013.
- Umowa między Rządem PRL a Rządem Republiki Argentyny o współpracy naukowej i technicznej. Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady

- RP w Brazylii z siedzibą w São Paulo [online] <http://brasilia.msz.gov.pl/> [dostęp: 22.08.2017].
- Umowa między Rządem PRL a Rządem Republiki Argentyny o współpracy w dziedzinie górnictwa. Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Brazylii z siedzibą w São Paulo [online] <http://brasilia.msz.gov.pl/> [dostęp: 22.08.2017].
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Argentyny w sprawie popierania i wzajemnej ochrony inwestycji. Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Brazylii z siedzibą w São Paulo [online] <http://brasilia.msz.gov.pl/> [dostęp: 22.08.2017].
- Umowa o współpracy w dziedzinie nauki i techniki między Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego Rzeczypospolitej Polskiej a Państwową Komisją Badań Naukowych i Technologicznych Republiki Chile.
- The Central Intelligence Agency: *The World Factbook*
- World Bank: *World DataBank World Bank* [online] <http://databank.world-bank.org/> [dostęp: 04.11.2014].
- World Trade Organization *Statistics Database* [online] <http://www.wto.org/> [dostęp: 05.01.2015].

Strony internetowe:

- Atlas państw świata: *Chile* [online] <http://www.panstwo.atlas.edu.pl/chile.html> [dostęp: 07.11.2014].
- Casa Rosada. Presidencia de la Nación [online] <http://www.casarosada.gob.ar/nuestro-pais/acerca-de-argentina> [dostęp: 05.11.2014].
- Encyklopedia PWN: *Brazylia* [online] <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/4573844/brazylia-gospodarka.html> [dostęp: 04.11.2014].
- Encyklopedia PWN: *Argentyna* [online] <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Argentyna-Gospodarka;4573649.html> [dostęp: 05.11.2014].
- Encyklopedia PWN: *Chile* [online] <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Chile-Gospodarka;4573896.html> [dostęp: 07.11.2014].
- EUR-Lex: *Strategia regionalna dla Ameryki Łacińskiej 2007–2013* [online] http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/r12012_pl.htm [dostęp: 13.03.2015].
- EUR-Lex: *Strategia dla Brazylii na lata 2007–2013* [online] http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/r15014_pl.htm [dostęp: 13.03.2015].

- „Gazeta Wyborcza” *KGHM otwiera kopalnię w Chile. Najtańsza w całym koncernie* [online] http://wyborcza.biz/biznes/1,100896,16737565,KGHM_otwiera_kopalnie_w_Chile__Najtansza_w_calym_koncernie.html [dostęp: 01.04.2015].
- Handel zagraniczny: oto najwięksi partnerzy Polski w imporcie i eksporcie [online] <http://forsal.pl/artykuly/689531,handel-zagraniczny-oto-najwieksi-partnerzy-polski-w-importcie-i-eksportcie.html> [dostęp: 03.11.2014].
- Informator Ekonomiczny Ministerstwa Spraw Zagranicznych: *Chile* [online] http://www.informatorekonomiczny.msz.gov.pl/pl/ameryka_poludniowa/chile/ [dostęp: 28.03.2015].
- Komisja Europejska [online] http://ec.europa.eu/polska/news/120525_argentina_pl.htm [dostęp: 18.03.2015].
- KGHM Polska Miedź S.A.: *Sierra Gorda* [online] <http://kgbm.com/pl/biznes/wydobycie-i-wzbogacanie-sx-ew/sierra-gorda> [dostęp: 01.04.2015].
- Ministerstwo Gospodarki [online] <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+z+zagranica/Wspolpraca+gospodarcza+Polski+z+krajami+wschodnimi+i+pozaeuropejskimi/Chile.html> [dostęp: 07, 10.11.2014].
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego [online] <http://www.nauka.gov.pl/aktualnosciministerstwo/polska-i-argentyndeklarujachecwspolpracy-naukowo-technologicznej.html> [dostęp: 06.04.2015].
- Pracujący w rolnictwie, przemyśle i usługach* [online] <http://rynekpracy.org/x/989321> [dostęp: 23.12.2014].
- Stefanini: *Stefanini History* [online] <https://stefanini.com/en/about-stefanini/history/> [dostęp: 04.04.2015].
- Surowce – notowania online. Miedź* [online] <http://www.money.pl/gielda/surowce/dane,miedz,6.html> [dostęp: 10.11.2014].
- The World Factbook: *Brazil* [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html> [dostęp: 04.11.2014].
- The World Factbook: *Chile* [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ci.html> [dostęp: 10.11.2014].
- The World Factbook: *Argentina* [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ar.html> [dostęp: 05.11.2014].
- Uniwersytet Śląski w Katowicach: *Polska przystąpiła do brazylijskiego programu stypendialnego „Ciência sem fronteiras” – „Nauka bez granic”* [online] <https://www.us.edu.pl/polska-przystapila-do-brazylijskiego-programu-stypendialnego-ciencia-sem-fronteiras-nauka-bez-gran-0> [dostęp: 06.04.2015].

WSPÓLPRACA GOSPODARCZA MIĘDZY POLSKĄ I WYBRANYMI KRAJAMI AMERYKI POŁUDNIOWEJ W LATACH 2006–2013

Streszczenie

Głównym celem opracowania było zbadanie tendencji w rozwoju współpracy gospodarczej Polski z wybranymi krajami Ameryki Południowej w latach 2006–2013: Argentyną, Brazylią i Chile. Jego realizacji posłużyło przedstawienie wybranych krajów, określenie podstaw ich współdziałania, przegląd umów międzynarodowych i ocena ich wpływu na konsolidację badanych gospodarek, a przede wszystkim przeprowadzenie analizy współpracy handlowej w badanych latach oraz określenie kierunku integracji gospodarczej badanych krajów w zakresie innych form współpracy gospodarczej. W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że współpraca gospodarcza, odbywająca się na różnych płaszczyznach między Polską a wybranymi krajami Ameryki Południowej sukcesywnie się rozwija. Ma ona charakter komparatywny. Partnerstwo Polski i Brazylii to przede wszystkim wymiana handlowa, która pomimo wysokiego poziomu wskaźnika handlu wewnątrzgałęziowego również wykazuje się wysokim stopniem komparatywności. W kooperacji z Chile wiodą prym bezpośrednie inwestycje zagraniczne, a współpraca z Argentyną koncentruje się na handlu i wymianie wiedzy.

ECONOMIC COOPERATION BETWEEN POLAND AND SELECTED SOUTH AMERICAN COUNTRIES IN THE PERIOD 2006–2013

Summary

The main aim of the article is to examine tendencies in the development of economic cooperation between Poland and selected South American countries: Argentina, Brazil and Chile in the period 2006–2013. In order to fulfil the task, the article presents the selected countries, determines the bases of their cooperation, reviews international agreements and assesses their influence on the consolidation of the economies examined, and first of all, analyses economic cooperation in the above-mentioned period as well as specifies the direction of economic integration in the field of other forms of economic cooperation between the countries concerned. As a result of the research conducted, it is stated that economic cooperation at different levels

between Poland and South American countries is successively developing. It is comparative in character. Poland and Brazil's partnership mainly consists in trade, which, in spite of a high rate of intra-industry trade, also demonstrates a high level of comparativeness. Cooperation with Chile mainly consists in foreign investment and cooperation with Argentine focuses on trade and exchange of knowledge.

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ ПОЛЬШЕЙ И ВЫБРАННЫМИ ГОСУДАРСТВАМИ ЮЖНОЙ АМЕРИКИ В 2006–2013 ГОДАХ

Резюме

Основная цель статьи – исследование тенденций в развитии экономического сотрудничества Польши с wybranymi государствами Южной Америки в 2006–2013 годах – Аргентиной, Бразилией и Чили. Проведение данного исследования основывалось на представлении выбранных государств, определении основ их сотрудничества, пересмотре международных соглашений и оценке их влияния на консолидацию исследуемых экономических структур, и прежде всего на проведении анализа торгового сотрудничества в анализируемый период и определении направления экономической интеграции исследуемых государств в рамках других форм экономического сотрудничества. Результаты перечисленных элементов исследования позволяют утверждать, что экономическое сотрудничество между Польшей и Южной Америкой, осуществляемое на разных уровнях, последовательно развивается и имеет дифференцированный характер. Партнёрское сотрудничество между Польшей и Бразилией – это прежде всего торговый обмен, который, несмотря на высокий уровень показателя развития внутриотраслевой торговли, также выявляет высокую степень дифференцированности. Сотрудничество с Чили напрямую связано с иностранными инвестициями, а сотрудничество с Аргентиной сконцентрировано на торговле и обмене интеллектуальными ресурсами.